

signalen

S

Tidningen "För ett tryggare samhälle" från SOS Alarm • Nr 1 2004

Krisberedskap
ger ett starkare och
tryggare samhälle

Innehåll

SOS Alarm och Sveriges Radio

SOS Alarm och Sveriges radio har sedan 1997 ett unikt samarbete kring händelseinformation, dvs trafikinformation m m, för att skapa ett tryggare samhälle.

4

Psykisk ohälsa och 112

Många deprimerade människor behöver idag någon att tala med. Bland alla telefonjourer är även SOS Alarm och 112 en röst i natten. Men vad finns det för möjligheter att hjälpa dessa människor?

19

112 till nya EU-länder

I december hölls den tredje 112-konferensen i Vilnius. De baltiska staterna och Polen ska bli medlemmar i EU i år och måste få ordning på sin 112-hantering.

23

Signalen

Nummer 1 2004

SOS Alarm Sverige AB
Box 5776
114 87 Stockholm
Tel 08-407 30 00
Fax 08-611 63 36
www.sosalarm.se

Ansvarig utgivare

Anders Myrbäck
SOS Alarm Sverige AB

Redaktion

Bert Anderbring
Kjell Åkerlund
Tel 08-30 37 17
info@incitera.se
Osignerat material
svarar redaktionen för

Produktion

Incitera

Annonsbokning

Frick Media AB
Tel 08-21 95 85
annons@frickmedia.se

Tryck

Jernström Offset
Stockholm

ISSN 1651-6958

Signalen går att beställa via e-post:
signalen@sosalarm.se

SOS Alarm och krisberedskap

El- och teleavbrott, översvämningar m m är allvarliga händelser för samhället. Då krävs en effektiv kommunikations- och informationscentral.

13

För ett tryggare samhälle

SOS Alarm Sverige AB
består av 20 SOS-centraler
med huvudkontor i Stockholm.

Huvudkontor:

SOS Alarm
Box 5776
114 87 STOCKHOLM
Tel: 08-407 30 00
Fax: 08-611 63 36
www.sosalarm.se

SOS-centraler:

LULEÅ
Tel: 0920-22 82 64

SKELLEFTEÅ
Tel: 0910-140 28

ÖSTERSUND
Tel: 063-10 81 80

SUNDSVALL
Tel: 060-12 84 70

FALUN
Tel: 023-193 04

GÄVLE
Tel: 026-18 83 75

UPPSALA
Tel: 018-66 04 00

VÄSTERÅS
Tel: 021-30 01 90

ÖREBRO
Tel: 019-12 45 90

KARLSTAD
Tel: 054-20 37 00

NORRKÖPING
Tel: 011-14 96 00

JÖNKÖPING
Tel: 036-14 42 00

VÄXJÖ
Tel: 0470-201 90

HALMSTAD
Tel: 035-10 00 70

STOCKHOLM
Tel: 08-440 18 00

ESKILSTUNA
Tel: 016-12 39 00

VISBY
Tel: 0498-20 90 00

GÖTEBORG
Tel: 031-703 10 00

FALKÖPING
Tel: 0515-158 00

MALMÖ
Tel: 040-676 98 00

Civil beredskap är inne i en stor omvandling

SOS Alarm har sedan lång tid en speciell roll när det gäller samhällsstörningar av olika slag. Det kan ha gällt stora olyckor eller väderberoende störningar i samhällets infrastruktur.

Idag är krisberedskapen inne i en stor omvandling. Riksdagen har lagt fast en ny inriktning för hanteringen av dessa frågor och givit Krisberedskapsmyndigheten det övergripande ansvaret. Dessutom har andra samhällsorgan som länsstyrelser och kommuner fått vidgade uppgifter. Allt utgår från att den civila hotbilden har ändrat karaktär och att samhällets sårbarhet kommit i fokus.

Våra högteknologiska IT- baserade system som idag är en självklarhet för alla, är en infrastruktur som är sårbar och måste garanteras på olika sätt. En viktig förutsättning är också det nya informations-samhället där kommunikationen i alla dess former blir allt snabbare och allt mer omfattande.

SOS Alarm har under flera år utvecklat en bred kompetens för att kunna medverka i störningar och större händelser och tillsammans med olika samhällsorgan kunna hantera de mest skilda situationer. Våra tekniska system är byggda för att fungera även under extrema förhållanden.

Denna unika SOS-kompetens och vår tekniska förmåga gör att vi är väl lämpade för att spela en viktig roll i krisberedskapen också i framtiden inom områden som utalarmering, krisjour, kommunikation och stabsstöd.

Genom att SOS Alarm alltid arbetar med dessa uppgifter är möjligheterna stora att snabbt kunna växla upp vid särskilda händelser. För oss är det självklart att samverka utifrån de vitt skilda förutsättningar och ansvar som andra samhällsaktörer har.

Tillsammans kan vi arbeta för ett tryggare samhälle.

Sven-Runo Bergqvist

VD SOS Alarm

Ett unikt samarbete för ett tryggare samhälle

SOS Alarm och Sveriges Radio har sedan 1997 ett unikt samarbete kring händelseinformation, dvs information kring trafikolyckor men även andra händelser av dignitet som t ex tågolyckor, större bränder etc.

När ett sådant larm når 112 och i sin tur resulterar i ett larm till räddningstjänsten så skickas det även vidare på elektronisk väg till Sveriges Radio. Sveriges Radio kan sedan, bl a via sina lokala radiostationer gå ut och informera allmänheten. Ungefär 250 meddelanden om dagen handlar det om.

Representanter från både SOS Alarm och Sveriges Radio betonar att samhällsnyttan kring verksamheten är betydande. Sveriges Radio fullgör sitt uppdrag som public service-företag och SOS Alarm sitt om ett tryggare samhälle.

Allmänheten får snabbt kännedom om vad som hänt genom radioutsändningen och vet att räddningstjänsten med uttryckande fordon är på väg. Sändningsledningen på Sveriges Radio å sin sida vet att de fått rätt information om händelsen.

Ulf Broberg arbetar som intern projektledare på sändningsledningen i Radiohuset på Gärdet i Stockholm.

Samarbetet för med sig en mängd positiva företeelser. Röklukt över hela staden kan t ex innebära hundratals, ibland tusentals, oroliga samtal till SOS Alarm och nödnumret 112. Att då snabbt få ut ett meddelande om branden minskar inte bara människors oro utan även den väldiga mängden samtal till 112.

Bemannad dygnet runt

Ulf Broberg arbetar som intern projektledare på sändningsledningen i Radiohuset på Gärdet i Stockholm.

– Sändningsledningen är en central funktion som finns i själva hjärtat av Radiohuset och serverar samtliga Sveriges Radios kanaler. Sändningsledningen sitter även nära den tekniska sändningsledningen och är bemannad dygnet runt.

– När vi nås av ett meddelande av händelsekaraktär från SOS Alarm, SOS Info som det kallas, bearbetas det i vårt eget OJJE-system och är därmed tillgängligt för de lokala SR-kanaler som berörs.

– Det sk OJJE-systemet har fått namn från två kända radioprofiler – Ove Joanson och Jan Engdahl.

OJJE utvecklades 1995 och är egentligen en mycket kompetent digital kartdatabas som kan hantera inkommande ärenden med en rad redaktionella funktioner. OJJE-systemet kan även redigera information till webb och DAB-digital radio.

"Trafikolycka på E4an mellan Uppsala-Knivsta på Danmarks gärde i södergående riktning. Just nu är det trångt förbi olycksplatsen. Räddningstjänst, ambulans och polis på plats. Räkna med begränsad framkomlighet i ca 30 minuter framöver."

Samarbetet fortsätter

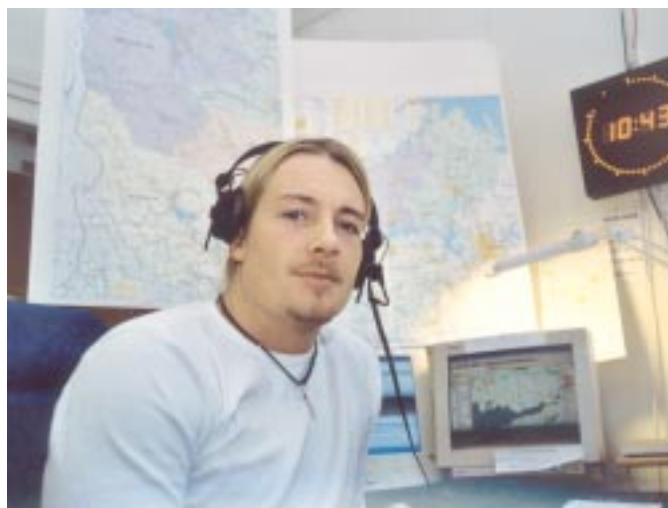
– Och en grundläggande tjänst till OJJE är just SOS Info, som SOS Alarm utvecklade tillsammans med oss på Sveriges Radio i slutet av 90-talet, säger Ulf Broberg. För när SOS Alarm larmar räddningstjänsten får vi samma larm – vad har hänt och var!

– Vi på Sveriges Radio har traditionellt alltid haft ett mycket bra samarbete med SOS Alarm. För närvarande driver vi ett gemensamt utvecklingsprojekt tillsammans med SOS-centralen i Malmö kring informationsändringar vid störningar på bl a el- och telenät.

Håkan Svensson är redaktionschef för Sveriges Radios sändningsledning och centrala trafikredaktion, som det officiella namnet lyder. Cirka 8 000 larm per månad från SOS Alarm hanterar man förutom rapporter om störningar i samhällets infrastruktur, som i t ex energi-, transport- eller kommunikationssystemen.

– Ja, vi samlar på oss alla sorters störningsinformation som rör el, tele, vatten, tågtrafik m m förutom de många räddningstjänstärenden vi får från SOS Alarm. Det finns, märkligt nog, inget annat organ i samhället som gör detta, säger Håkan Svensson.

– Det var enklare förr när det i princip bara fanns en rapportör av störningsinformation per samhällssektor – som Televerket, SJ, Vattenfall osv. Men, trots allt arbete, så blir det bra radiosändning och publiken efterfrågar starkt den här typen av information.

Mattias Tjernström, trafikreporter på Radio Uppland.

"På sträckan Rv71 Malung-Sälen befinner sig många älgar i vägens närhet. • Vattenavstängning i Falun i morgon, det gäller Östra Främmyby, där man stänger av vattnet, från klockan 10 i morgon förmiddag, och kopplar tillbaka det igen, klockan 1. Behöver ni vatten under den tiden, så får ni tappa upp det, före klockan 10 i morgon om ni bor i Östra Främmyby. • I morgon förmiddag är tåget från Borlänge till Gävle kl 10.08 inställt och ni får åka med buss i stället. • Tåget från Gävle som skulle komma till Borlänge 8.44 i morgon bitti är också inställt, dom kommer med buss."

Föreligger det fara för andras liv bryts sändningen direkt!

Det är huvudsakligen två journalister som delar på sysslan som trafikreporter varje dag mellan kl 05.30-18.00 på Radio Uppland – en av Sveriges 25 lokalradiostationer. Där som på alla andra stationer runt om i landet sänder man händelseinformation.

Radio Uppland sänder händelseinformation, vanligtvis trafikinformation, på fasta tider två gånger i timmen. Därutöver kan man bryta sändningen när som helst, även Ekots sändningar, om en akut olycka har inträffat och om det föreligger fara för andra människors liv.

Mattias Tjernström har arbetat som lokalradio-reporter på Radio Uppland sedan 2000, de senaste åren som trafikreporter.

– Vi rapporterar om allt som kan vara av vikt som medför störningar i samhället, säger Mattias Tjernström. Den vanligast förekommande informationen är om trafikstörningar av olika slag. Därefter följer rapporter om tågförseningar, elavbrott och vattenavstängningar för att nu nämna några saker.

– Information när det gäller en svår olycka kommer vanligtvis från SOS Alarm eller från polisen. Bilisterna själva är också duktiga att rapportera om trafik hinder av olika slag.

– Vi märker ju att vi når ut. Ibland ringer folk till och med till oss "när de fått fel på kabel-TV:n!". Publikmätningar på Sveriges Radio har ju också visat att trafik- och servicemeddelanden är den

mest efterfrågade informationen efter de lokala nyhetsändringarna, säger Mattias Tjernström.

Patrik Hagberg är redaktionschef på Radio Uppland och håller med om att den här typen av material ger stationen en konkurrensfördel om lyssnarna eftersom det är så högt rankat och efterfrågat.

– Det här är pudelns kärna – det här är precis vad public service-begreppet står för. Att vara i allmänhetens tjänst. Man skulle även kunna tänka sig att vidga detta begrepp till att gälla all sorts samhällsservice – t ex stängda bibliotek eller vårdköer – så länge det bara är sant och relevant. Lokalradion är ju oslagbar – det är ingen ju tillfällighet att P4 är snabb – för vi sänder ju direkt.

Patrik Hagberg, redaktionschef på Radio Uppland.

"Vägytans temperatur ligger mellan 3 och 6 minusgrader. Och vi får in rapporter om regn som nu faller på dom kalla vägbanorna. I norra länsdelarna är det saltat på många vägar. • Riksväg 68 Avesta-Västerås halt. • E18 Köping rikt mot Västerås trafikolycka i höjd med avfart Kolbäck, inte stopp men begränsad framkomlighet."

VMA – Viktigt Meddelande till Allmänheten

Till skillnad från händelseinformationen, SOS Info, som är en affärsmässig överenskommelse mellan SOS Alarm och Sveriges Radio så är VMA, samhällets informationskanal till medborgarna vid riktigt stora olyckor och händelser.

VMA regleras i ett avtal mellan Sveriges Radio och Sveriges Television, andra mediekanaler och Räddningsverket. Sveriges Radios sändningsledning har ansvar för att ta emot och sända meddelandet i P1, P3 och P4 samtidigt som det ska spridas till Sveriges Radio, Sveriges Television, de lokala radiokanalerna, text-TV, TV 4 samt de kommersiella radiostationerna.

VMA – meddelanden är uppdelade i två kategorier:

- Varning; som går ut då omedelbar livsfara föreligger eller då stora värden står på spel. Här har sändningsledningen i Stockholm tekniska möjligheter att direkt gå in och bryta sändningar.

- Information; då en farlig situation uppkommer som dock ej är förenad med omedelbar livsfara, t ex när brandrök sprids som är olämplig att inandas. Här sker en "mjukare" brytning av programmen. För Sveriges Radios del innebär det att den lokala kanalen tar över VMA-larmet så fort som möjligt.

Det är oftast räddningsledare som via SOS Alarm begär ett VMA. Ett par VMA i månaden brukar sändningsledningen i Stockholm hantera.

Sändningsledningen har även ansvaret för utlarmning vid ev kärnkraftsolyckor. Enligt ett sk kärnkraftslarm, som är ett specifikt avtal med staten har Sveriges Radio ansvaret för att ett utrymningslarm ska nå alla som bor inom en mils radie från ett kärnkraftverk.

Vem ska göra vad?

Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun ses över

Regeringen tillsatte i januari 2003 en parlamentarisk kommitté (Ansvarskommittén) med uppdrag att se över strukturen av och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen. I december 2003 presenterade kommittén delbetänkandet Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123). I denna artikel sammanfattar Carl Gunnar Peterson kommitténs betänkande. Peterson har under många år tjänstgjort i regeringskansliet som chefstjänsteman.

Ett flertal faktorer pekar enligt kommitténs bedömning mot fortsatt växande anspråk på offentligt finansierad välfärd. Andelen mycket gamla ökar vilket leder till ökande behov av vård och omsorg.

En nyckelfråga för den offentliga verksamheten är hur den i framtiden skall klara personalförsörjningen. Den stora 40-talsgenerationen börjar snart gå i pension. Under de närmaste femton åren kommer uppemot hälften av de offentliganställda att pensioneras. Beräkningar visar att exempelvis kommunerna behöver nyanställa över en halv miljon personer under innevarande decennium. Detta kommer att leda till ökad konkurrens om arbetskraften.

Ansvarskommitténs observationer

Den demografiska utvecklingen leder enligt kommitténs uppfattning till en växande obalans mellan behov av och resurser för den offentliga välfärden. Andelen personer i förvärvsaktiva åldrar sjunker. Detta ställer kommuner och landsting inför en utveckling som riskerar att leda till motsättningar när resurser till exempel måste föras över från skolan till äldreomsorgen.

En stor och stabil majoritet anser att offentliga organ är bäst lämpade att svara för offentligt finansierade tjänster. Från den kommunala nivån framförs emellertid kritik. Denna går ut på att initiativen från central nivå är för många, att de präglas av sektorsinitiativ och att de inte är koordinerade.

En annan observation från kommitténs sida är att rättighetslagstiftningen har ökat i omfattning. Den innebär att beslut fattade av kommuner och landsting kan ändras eller upphävas av domstolar.

Alla kommuner och landsting deltar i dag i någon form av samverkan med andra kommuner och landsting. Mot den bakgrunden bör det enligt kommittén utredas om en ökad samverkan kan ses som alternativ till sammanslagning av kommuner eller landsting.

En annan fråga som också bör behandlas anser kommittén vara den framtida ansvars- och uppgiftsfördelningen för hälso- och sjukvården. Under 1990-talet har omvälvande förändringar genomförts för att anpassa verksamheten till nya medicinska och tekniska landvinningar.

Förslag om det fortsatta utredningsarbetet

Kommittén föreslår att ett antal konkreta frågeställningar ges särskild prioritet i det fortsatta. Dessa frågor är det samlade kommunala uppdraget inklusive en fördjupad kommunal samverkan, utformningen av den regionalasamhällsorganisationen, förutsättningarna för riksdagens och regeringens styrning och kontroll, likvärdighet i välfärdstjänsterna och rättighetslagarna, effekter av alternativa driftsformer i offentlig verksamhet och EU:s påverkan på den svenska samhällsorganisationen.

Ansvarskommitténs ordförande är landshövding Mats Svegfors och huvudsekreterare Jan Landahl. Kommittén har en hemsida: www.sou.gov.se/ansvar

Hjälp oss hjälpa!

*Vill Du hjälpa oss rädda kan Du
stödja oss genom ett bidrag,
till minne av, donation, eller testamente.*

*Sjöräddningssällskapet är en
allmännyttig ideell förening och
erhåller inga statsbidrag.*

*Våra frivilliga besättningar är alltid starkare
med sjukvårdskunnig personal ombord.*

SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET

Pg 90 05 00-0 • Bg 900-5000 • Tel 031-29 00 90
www.ssrs.se

Om narkotikabrottslighet

TV-reklam satte fart på folkets tips

Tullverket har för första gången genomfört en bred marknadsföringskampanj av Narkotikatipset 112 med hjälp av reklam-tv. Den resulterade i en kraftig ökning av antalet samtal och spaningsuppdrag.

Under 2002 hamnade narkotikafrågan massmedialt och politiskt i hetluften. Från samhällets sida uttrycktes en tydlig vilja att vända de senaste årens negativa utveckling. Regeringen tillsatte en minister med ansvar för bland annat narkotikafrågor. Samtidigt utsågs Björn Fries till ansvarig för Mobilisering mot narkotika, en nationell samordning av myndigheternas olika åtgärder mot missbruk och narkotikabrottslighet.

Under hösten 2002 ansökte Tullverket om pengar hos Björn Fries för att få medel till en reklamkampanj i TV för Narkotikatipset 112 – en tjänst där tull och polis samarbetar med SOS Alarm. Syftet var att se vilken effekt en bred marknadsföringskampanj skulle ha på antalet samtal till Narkotikatipset och samtidigt följa upp om tipsen kunde generera några narkotikabeslag.

En reklamfilm för Narkotikatipset 112 spelades in och visades på TV4 under de två första veckorna i februari 2003. Som avsändare för filmen stod Tullverket tillsammans med Mobilisering mot narkotika, Polisen och Kustbevakningen.

Enligt TV4s beräkningar nådde kampanjen flera miljoner tittare. Filmen sändes vid varierande tidpunkter på dygnet och mellan olika program för att nå så många målgrupper som möjligt. Under våren och sommaren gjorde Tullverket ytterligare satsningar för att förstärka effekterna av kampanjen, bland annat visades reklamfilmen på färjor till Rostock och Sassnitz och budskapet om Narkotikatipset 112 spreds från stortavlor i Göteborg, Stockholm och Malmö.

Ökat antal samtal

Resultatet i form av antalet samtal och spaningsuppdrag under den period då reklamfilmen visades i TV4 var mycket bra. Samtalen ökade från cirka 20 till 100 i veckan och spaningsuppdragen ökade från cirka 5 till 20.

Även efter kampanjerna fick man fler samtal än normalt. Totalt tog Rikssambandscentralen emot 1 675 samtal mellan den 1 januari och den 4 september

Towa Larsen och Ingemar Lehto på Tullens rikssambandscentral i Kiruna.

2003. Det kan jämföras med år 2002, då cirka 900 samtal inkom under hela året. Efter augusti mattades kampanjernas effekt av. Då började antalet samtal minska.

– Jag blev mycket positivt överraskad av den kraftiga ökningen av antalet samtal. Kampanjen blev en mycket bra grundplattform för att etablera Narkotika-tipset 112 i svenska folkets medvetande, säger Lars Andrén, informationschef på Tullverket.

Beslag efter tips

Tullen och Polisen gjorde tio stycken mindre narkotikabeslag utifrån de tips som lämnades under kampanjperioderna (maj-juni och två veckor i februari). Det betyder att kampanjen förutom att göra Narkotikatipset mer känt förmodligen också haft en rent operativ effekt. Två av de större beslag som tullen har gjort under sommaren har också gjorts efter tips, men de har inte kommit via Narkotikatipset 112. Tullverkets analysenhet gör ändå bedömningen att kampanjerna kan ha bidragit till dessa två större beslag, eftersom den ökade medvetenheten antagligen har haft en positiv inverkan på viljan att lämna tips även på andra sätt.

Text: Hillevi Rönström, Tullverkets informationsenhet

Narkotikatipset 112 är ett samarbetsprojekt mellan tull och polis. Projektet, som startade 1987, innebär att allmänheten anonymt kan lämna tips och information om narkotikarelaterad brottslighet. Den som har uppgifter ringer nödnumret 112 och begär Narkotikatipset. SOS Alarm vidarebefordrar då samtalet till Tullverket. Informationen tas emot dygnet runt av tullens rikssambandscentral och förmedlas vidare till den operativa verksamheten inom tull och polis.

Klass 4b i Hultskolan vann rimtävlingen för 112

Rimtävlingen i SOS Alarms informationskampanj för att öka respekten för nödnumret 112 bland barn och ungdomar har fått en Sverigevinnare. Klass 4b i Hultskolan i Göteborg segrade i Ungdomskampanjens interaktiva julkalendertävling.

Markoolio och representanter för SOS Alarm besökte för ett tag sedan skolan för att förära eleverna skivpriser och autografer.

Rimtexten som vann löd så här:

"Denna klappen är för nöd
därför är den färgad röd

Håll den i din hand
och släck en farlig brand

Den är bättre än du tror
så ha den hemma där du bor"

– Av alla bra rimförslag på hur en julklapp kan ge ökad trygghet var detta det bästa, säger projektledare Anders Klarström på SOS Alarm.

Klassföreståndare Annika Andersson kände sig omtumlad efter Markoolios rappa besök.

– Först kom han till skolgården där han tog sig tid att skriva autografer till alla på skolan – från våra 6-åringar till dem som går i femte klass och alla fröknar. Därefter följde han med in i klassrummet där SOS Alarm bjöd på tårta och dricka och SOS-operatör Cecilia Forss, som hade skrivit de olika äventyren i julkalendern, berättade litet om sitt arbete.

Hur mycket vet dina elever om SOS Alarm?

– Jag tror att de är ganska duktiga eftersom vi har gått in och spelat spelen som finns på SOS Alarms hemsida. Det är bra att känna till SOS Alarm. Nu vet eleverna vad de ska göra om de hamnar i en nödsituation. Dessutom förstår de vikten av att inte busringa.

Ungdomskampanjen inleddes i mars förra året med information i TV och radio samt utskick av en videofilm till samtliga Sveriges skolor med åk 4-6. Under 2004 arrangeras bl a en ny tävling.

Markoolio bland barnen i klass 4b i Hultskolan i Göteborg.

Markoolio skrev många autografer och alla barn fick varsin CD-skiva.

En blå vacker himmel. Lugnet före stormen...?
Vädrets makter är oberäknliga. När himlens
portar öppnar sig, isstormarna viner och snön
vräker ner måste beredskapen vara god.

SOS Alarms roll i krisberedskap

Text: Monica Strandell

El- och teleavbrott, snöoväder och översvämningar är allvarliga händelser för samhället även om det "bara" drabbar en kommun. Förutom att larma och kalla in personal krävs en effektiv kommunikations- och informationscentral. SOS Alarm kan ha den rollen, att vara en spindel i nätet när en kris uppstår.

Avtal finns nu för ett flertal länsstyrelser. I den kommunala krisberedskapen kan SOS Alarm bli en viktig part när kommunledningen har fullt upp med det akuta läget.

Det anser Rune Forsell som ägnar en del av sin tid som internkonsult på SOS Alarm åt att formulera vilken roll SOS Alarm ska ha inom krisberedskap.

I samhällets nya system för krisberedskap har länsstyrelserna fått ett stort områdesansvar för krishantering vid svåra påfrestningar på samhället. Som en följd av det har SOS Alarm börjat teckna avtal med länsstyrelserna i landet. Örebro, Östergötlands och Värmlands län har avtal som reglerar SOS Alarms ansvar att sammankalla krisledningen vid länsstyrelserna i händelse av en större samhällspåfrestning. SOS Alarm ska också vara en informationslänk mellan länsstyrelserna och andra aktörer inom samhällets krisberedskap, exempelvis räddningstjänsten, polisen och kyrkan.

Kärnkraftslänen

Sedan tidigare finns avtal mellan SOS Alarm och länsstyrelserna i kärnkraftslänen Uppsala (Forsmark), Kalmar (Oskarshamn), Halland (Ringhals) och Region Skåne (Barsebäck). Men dessa avtal är mer omfattande och tar även upp krishantering i händelse av en kärnkraftsolycka.

– Länsstyrelserna har nu ett stort ansvar för att krisberedskapen fungerar, organisationer byggs upp och att det görs risk- och sårbarhetsanalyser. Företag, myndigheter och organisationer måste vara förberedda inför en större kris, säger Rune Forsell.

Varje kommun ska göra planer och skapa en organisation för krishantering. Kommunerna ska också göra risk- och säkerhetsanalyser, enligt Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting, som började gälla 2002.

Rune Forsell anser att många kommuner är dåligt rustade för att hantera kriser, till exempel en skolbussolycka med flera omkomna. Vid sådana akuta kriser krävs stora insatser lokalt och då är det viktigt att en neutral part som SOS Alarm kan vara informations- och kommunikationscentral mellan alla berörda parter i krishantering.

Ett nätverk för tjänster

– Vi arbetar med att utveckla nya avtalsrelationer med kommuner och landsting. Tanken är att SOS Alarm ska aktivera berörda i krisorganisationen när något oväntat händer. Om det uppstår en brand i en skola ska det räcka med att ringa ett enda specifikt nummer till SOS-centralen som sedan aktiverar den aktuella krisledningsorganisationen. Man behöver inte slösa tid med att leta efter larm- och telefonlistor som ingen riktigt vet var de finns och om de är aktuella.

Eftersom SOS Alarm har avtal med olika företag och organisationer som har jourtjänst finns också ett nätverk som kan användas, påpekar Rune Forsell. SOS Alarm har ett samlat grepp om samhällets alla resurser.

– Vi kan med kort varsel även förmedla krisstöd genom Svenska kyrkans kriscentrum, få fram resurser från företagshälsovården, byggfirmor, saneringsföretag och annat som krävs genom de avtal vi redan har med olika företag och organisationer. För en mycket begränsad kostnad får kommunerna större resurser än de hade i tidigare beredskapsplaner inför en krissituation. ▶

När strömmen går

På senare tid har rader av tele- och elavbrott riktat ljuset på bristerna i krisberedskapen.

– På konferenser säger alla att vi ska samverka, men i verkligheten är el- och teleoperatörerna rädda för att basunera ut att de har störningar eftersom det visar svagheter i deras system. Telemaster blir strömlösa vid elavbrott och har en mycket begränsad reservkapacitet via batterier.

– Då går det inte att ringa på mobiltelefoner som elleverantörerna nyttjar för att dirigera sina nät-reparatörer. Elleverantörerna kan inte bedriva ett effektivt reparationsarbete då de inte kan nå nätoperatörerna. Det blir ett Moment 22, säger Rune Forsell. Men det är något som kan förbättras på flera sätt, menar han.

– Elleverantörer och teleoperatörer behöver få ett bättre informationsutbyte i samband med stora elstörningar. SOS Alarm kan förmedla nödvändiga kontakter utan att hemliga telefonnummer avslöjas.

Om det inte går att ringa 112 vid telestörningar ser vi till att brandfordon eller polisbilar ställs på central plats i kommunen och informerar via lokalradion. Det finns flera sådana konkreta förslag på hur samverkan kan lösas i praktiken på lokal nivå.

– Vi kan vara en informationslänk mellan olika aktörer vid exempelvis el- och teleavbrott. Många människor ringer 112 för att få veta vad som händer och hur de ska agera. Då är det viktigt att våra operatörer kan svara korrekt. Det förutsätter information från nätbolagen och teleoperatörerna, säger Rune Forsell.

Förtroendekriser

Rune Forsell påminner om att det finns andra typer av kriser än trafikolyckor, bränder och explosioner.

– Vi har på senare tid upplevt en rad förtroendekriser i samhället. Det kan även inträffa i en kommun.

I näringslivet finns goda exempel på beredskap inför civila hot. En stor livsmedelskedja har en plan för ostörd produktion – och ett telefonnummer till SOS Alarm att ringa om en brand eller annan störning skulle hända i centralagret eller på annat ställe i koncernen.

När maten inte når fram

– Vad händer om butikerna blir utan varor och trettio långträdare är på väg från kontinenten med färska grönsaker och frukt? Den logistiken måste tas om hand. Det finns larmlistor som vi följer för att ordna tillfälliga affärslokaler, hitta byggfirmor och så vidare för att inte butiker ska tvingas stänga i flera veckor. Förlorade kunder är svåra att få tillbaka.

– Vi kan vara en informationslänk mellan olika aktörer vid exempelvis el- och teleavbrott, säger Rune Forsell.

Flygbolaget SAS är SOS Alarms största kund. I samband med den svåra flygolyckan vid Linate-flygplatsen i Milano aktiverade SOS Alarm hela krisledningsorganisationen inom SAS.

– Vi vet att de gick stärkta ur den svåra krisen, säger Rune Forsell.

Men det finns också skräckexempel på situationer där det inte finns någon beredskap, menar han.

– När betalningsrutiner datoriseras finns inte alltid manuell hantering kvar som reserv. Vad händer om det blir något centralt fel med betalkort och bankomater?

– Ett annat bekymmer är att det saknas leveranssäkerhet när det gäller el och bredband. Det finns inte någon sådan skyldighet för leverantörerna i elavtalen, något som konsumenterna skulle kunna kräva.

Nationell krisinformation

Krisberedskapsmyndigheten håller i takt pinnen för krisberedskapen i landet. KBM tar bland annat fram informations- och utbildningsmaterial till länsstyrelserna. KBM bygger nu upp ett nationellt, IT-baserat krisinformations-system som ska fungera mellan alla olika aktörer på alla nivåer.

– SOS Alarm har genom sin verksamhet en naturlig roll i det nationella krisinformationssystemet, säger Rune Forsell på SOS Alarm.

I Uppsala hände det omöjliga!

Ett totalt teleavbrott

Den 2 oktober 2002 hände det "omöjliga" i Uppsala. På eftermiddagen när många människor var på väg hem från jobbet bröts alla telekommunikationer. Det gick inte att ringa i det fasta telenätet, inte heller med Telias mobiltelefonnät. Det allvarligaste var att det inte gick att nå nödnumret 112 och SOS Alarm. Socialtjänstens trygghetslarm var också satt ur spel. Tack vare uppfinningsrikedom och gynnsamma omständigheter gick det att reda upp situationen.

Sammanlagt 240 000 abonnenter påverkades av det fem timmar långa teleavbrottet. Men ingen människa blev allvarlig skadad. Katastroforganisationen Cesam (C-län i samverkan) – ledningsgruppen som ska samordna resurser vid svåra påfrestningar på samhället som berör flera kommuner och organisationer – ställdes inför sin största prövning. Gruppen består av företrädare för länsstyrelsen, räddningstjänsten i de sju kommunerna, polisen, landstinget, Radio Uppland, Försvarmakten och SOS Alarm. Vakthavande beslutsfattare ska, när allt fungerar, svara inom fem minuter och vara på plats inom en timme.

– Ja, vad gör man när det varken går att ringa i det fasta telenätet eller med mobiltelefon? Polis- och brandbilar placerades ut på centrala platser. Katastroforganisationen larmades in via direktsändning i lokalradion av platschefen på SOS Alarm. Radion är livsviktig i sådana lägen, säger Stig Ekberg, försvarsdirektör på länsstyrelsen i Uppsala län.

Hesa Fredrik

Det var Stig Ekberg som var vakthavande på länsstyrelsen när teleavbrottet inträffade. Nere i källaren till huset på Hamnesplanaden 3 i Uppsala samlades ledningsorganisationen för att samordna resurserna och fatta de nödvändiga besluten. Ett annat hjälpmedel var larmgivaren "Hesa Fredrik", Viktigt meddelande till allmänheten.

– Vi är personligen samtrimmade och känner varandra väl. Det underlättar när något oförutsett händer, säger han. Stig Ekberg bekräftar att många nyttiga lärdomar ha dragits av berörda parter. Ett

exempel är att Teracom, nätoperatören inom radio, tv, telekom- och informationstjänster, har byggt om ett antal stationer för att något liknande inte ska hända igen. Cesam-gruppen har infört bakjour för att få med teknisk spetskompetens. Händelsen har också utretts på ett konstruktivt sätt av Crismart, Nationellt centrum för krishanteringsstudier vid Försvarshögskolan. Och alla beslutsfattare i Cesam har fått en rad nyttiga erfarenheter samt ytterligare en påminnelse om sårbarheten i det elektronikberoende samhället.

Föregångare i beredskapsarbete

Uppsala län ligger före många andra när det gäller beredskap, enligt Rune Forsell på SOS Alarm. Ett skäl är att Uppsala är ett kärnkraftslän och har haft lång tid på sig att bygga upp en beredskap inför en nukleär händelse i kärnkraftverket Forsmark. De fyra kärnkraftslänen Kalmar, Region Skåne, Halland och Uppsala har också ett samarbete och gemensamma övningar för att kunna stötta varandra om något händer.

Foto: Monica Strandell

– Genom den nya tekniken, som SOS Alarm nu inför, kan det bli möjligt för SOS Alarm att ansvara för inlarmning på nationell nivå, säger Stig Ekberg på länsstyrelsen i Uppsala.

De fyra kärnkraftslänen Kalmar, Region Skåne, Halland och Uppsala har också ett samarbete och gemensamma övningar för att kunna stötta varandra om något händer.

- Drabbat län ringer till SOS Alarm, spindeln i nätet, som låter larmkedjan gå vidare. Nyckelpersoner från ett icke drabbat län kan direkt agera i det drabbade länet. Åland är med i vår gemensamma beredskap och länsstyrelsen i Uppsala har ett nära samarbete med landskapsstyrelsen på Åland, säger Stig Ekberg.
- Utöver att ha likartade instruktioner ser vi i de fyra kärnkraftslänen till att harmonisera den tekniska plattformen och ha ett likartat dagbokssystem.

Terrorhot i Uppsala län

De fyra kärnkraftslänen har ett samverkansprojekt som kallas Hatten. Den första riktiga övningen, "Havsörn", hålls 8-9 september, alltså hösten 2004.

- Förra våren deltog vi i övningen Halvar i Kalmar län. Då testade vi vad vi skulle göra om en terroristgrupp tog sig in i Oskarshamnsverket. Tidigare hade vi övat akuta skeden, men denna gång ställdes vi inför vilka problem som uppstår efter flera veckor. Utrymning av bostäder ställer till exempel krav på bevakning för att hindra plundring.

Förutom kärnkraftsolyckor och terrorhot finns en rad andra hot i Uppsala län. Transporter av farligt gods kan hota viktiga kommunikationer som E4 och Norra stambanan. Närheten till Arlanda flygplats ställer också krav på krisberedskap.

- Vi har två universitet med högrisklaboratorier och avancerad DNA-teknik som kan hotas av brand, olycka eller skadegörelse. Andra sårbara miljöer är värdefulla kulturbyggnader som Domkyrkan och Carolina Rediviva, Uppsala universitetsbibliotek.

Översvämning i Dalälven

Uppsala är också ett vattenlän med kust vid Östersjön och lång gräns mot Mälaren. I norr har vi Dalälven och vid översvämning eller problem med den gigantiska dammen vid Trängslets kraftstation kan det bli allvarliga konsekvenser för Uppsala. Om vi skulle få ett "Polenregn" över Mälaren skulle det också orsaka stora skador. Andra hot är störningar i samhällsviktiga datasystem, säger Stig Ekberg.

På länsstyrelsen görs nu risk- och sårbarhetsanalyser, enligt den nya lagen om skydd mot olycka som kom vid årsskiftet. Syftet är att blottlägga olika typer av hot och förebygga störningar eller olyckor. Det har betydelse för såväl krisberedskap som för kommande satsningar i infrastruktur. I översiktsplaner ska länsstyrelsen bedöma exempelvis hur strandnära bostäder och företag ska få placeras med hänsyn till tänkbara hotbilder.

När det gäller SOS Alarms roll anser Stig Ekberg att den kan utökas till även omvärldsbevakning.

- Det som händer utomlands kan snabbt spridas till Sverige. Därför behövs en bevakning för att öka beredskapen. SOS Alarm kan ha en större roll i den akuta inlarmningsfasen för att nå regeringskansliet och ledningen på centrala myndigheter, företag och organisationer. Genom den nya tekniken som SOS Alarm nu inför kan det bli möjligt för SOS Alarm att ansvara för inlarmning på nationell nivå, säger Stig Ekberg.

Jag är trygg

Mobilt Personlarm är ett GSM.baserat personlarm för utsatta yrkesgrupper.

En kombinerad mobil- och larmtelefon med inbyggd GPS-funktion gör att SOS

Alarm direkt kan lokalisera den som behöver hjälp.

Du kan välja mellan tjänsterna; "Nöd och olycksfall" eller "Rån, hot och överfall".

Mer information hittar du på www.vodafone.se.

How are you?

Åtta av tio säger ja till kamerabevakning

Ny TEMO-undersökning

Mer än åtta av tio svenskar, 84 procent, säger ja till visuell övervakning (kamerabevakning) av offentliga platser. Lika många säger även ja till att företag och privatpersoner får möjlighet att skydda sig själva och sin egendom mot olyckor, bränder och våld med hjälp av bevakningskameror. 90 procent av alla över 59 år är positiva till detta. Det visar en intervjuundersökning bland 1 018 personer i åldrarna 16 år och uppåt.

Bakgrunden till undersökningen, som opinionsinstitutet TEMO genomfört för SOS Alarms räkning 2-5 februari i år, är bl a den roll som bilder från bevakningskameror spelat i rättegången efter mordet på utrikesminister Anna Lindh. För SOS Alarm, som bl a tillhandahåller sk visuella tjänster till myndigheter och företag – t ex kamerabevakning – har allmänhetens inställning till sådana tjänster stor betydelse.

Sju av tio tillfrågade i TEMO:s undersökning (68 procent) anser att behovet av kamerabevakning har ökat under de tre senaste åren medan endast en av 100 (1 procent) anser att behovet har blivit mindre. Kvinnor tycker oftare än män att behovet är större idag.

Ju äldre man är desto oftare tycker man att behovet har ökat under de senaste tre åren. Bland tillfrågade 16-29 år tycker hälften (51 procent) att behovet har blivit större medan de som är över 59 år i åtta fall av tio (80 procent) tycker att behovet har blivit större.

Inställningen till kamerabevakning skiljer sig också mellan storstäder och glesbygd. I storstäderna anser sex av tio (60 procent) att behovet har ökat under de senaste tre åren medan närmare åtta av tio (76 procent) anser detta i glesbygd.

Psykisk ohälsa och nödnumret 112

I förra numret av Signalen 4/03 presenterades i ett artikelblock många av de telefonjourer som idag finns för att hjälpa barn och vuxna som av olika skäl behöver stöd och hjälp för att orka gå vidare i livet. För människor som behöver någon att prata med är även SOS Alarm en röst i natten.

Hjälpresurserna för personer i psykiska eller existensiella kriser och som ringer nödnumret 112 är idag helt otillräckliga. Behovet är stort av bättre bemannade psyk- och socialjourer. De samtalsjourer som finns är ofta överbelastade och har på grund av resursbrist inte möjlighet att ha det öppethållande som skulle behövas.

Erfarenheter idag pekar mot ett ökat antal samtal från personer som har psykiska svårigheter samtidigt som samhällets olika institutioner för att hantera dessa frågor blivit färre. SOS Alarm är en av de få, samhällseliga institutioner, som ständigt har öppet. På nödnumret 112 finns det alltid någon som svarar. Det innebär att många frågor som egentligen skulle hanteras av andra hamnar på SOS Alarms bord. "När det inte finns någon annan så finns i alla fall 112."

Ett rop på hjälp

Många samtal kommer från personer med svåra depressioner och stora hjälpbehov på det psykiska planet som inte sällan leder fram till självmordsförsök. Ofta föregås detta av en process där man söker kontakt, vilket kan ses som en form av larm. SOS Alarm har dock i allmänhet små möjligheter att göra något konkret och verkningfullt för att hjälpa till.

SOS Alarm har arbetat med larmplaner för hanteringen av suicidfrågor tillsammans med Svensk psykiatrisk förenings specialistgrupp. (Suicidnära patienter). Det finns en generellt sett god kompetens men många operatörer känner sig ändå otillräckliga i frågor som har med psykisk ohälsa att göra. Vid sidan av jourhavande präst finns oftast inte någon att koppla samtal av denna typ till.

Belastningen är stor under helger och många ringer särskilt under nätterna när andra institutioner är stängda. Ett fåtal personer som vanligtvis är kända av SOS-operatörerna tar mycket tid och de har även svårt att få hjälp genom SOS Alarm.

Det är även många olika typer av psykiska nödsituationer som förekommer – från kroniska tillstånd till depressioner där ofta anhöriga ringer för att få hjälp. Många SOS-centraler redovisar stora svårigheter att få hjälp från psykakut eller motsvarande.

Kontakter svåra att hantera

– Bristen på relevant hjälp ger en känsla av maktlöshet hos SOS Alarms medarbetare. Kontakterna med anhöriga, särskilt i sådana ärenden som har koppling till suicid, är svåra att hantera, säger Bertil Albertson, stabschef på SOS Alarm.

– Samarbetet med Jourhavande präst och ideella organisationer uppfattas som värdefullt. När det gäller jourer som drivs av frivilligorganisationer är verksamheten ojämn över landet och inte heller formaliserad i förhållande till SOS Alarms organisation. En stor del av samtalen kommer ju vid tider på dygnet då dessa jourer är stängda.

Värdefulla nätverk

– SOS Alarms möjligheter att hjälpa till förutsätter att det finns ett nätverk av organisationer som kan ge professionell hjälp. Det är angeläget att SOS Alarm kan utveckla en metodik och ett nätverk för att kunna bistå i dessa situationer.

Nyligen träffade representanter för SOS Alarm regeringens psykiatriutredare Anders Milton. I detta sammanhang förde SOS Alarm fram förslag som kan underlätta för människor som lider av psykisk ohälsa eller depressioner och som många gånger desperat söker efter hjälp.

- Att SOS Alarm bör få ett tydligare uppdrag samt bättre konkreta möjligheter att alltid koppla samtal vidare till professionell hjälp på psykakut eller motsvarande. Ett sådant tydligare uppdrag bör åtföljas av möjligheter att utveckla kompetensen hos SOS Alarm tillsammans med respektive sjukvårdshuvudman.
- Att kretsen av organisationer som kan bistå vid frågor som rör psykisk ohälsa m m vidgas. Frivilligorganisationer som Röda korset, Nationella hjälplinjen, Kvinnojourer m fl är idag ett värdefullt komplement till samhällets institutioner. SOS Alarm vill därför ha möjligheter att koppla samtal vidare. Men detta kräver tillsyn för att säkerställa krav på sekretess, ansvarsfrågor, kompetens m m.
- Komplettering av Jourhavande präst med verksamhet som har mer psykiatrisk inriktning. Med en nätverkslösning kan även olika frivilligorganisationer logga in under ett gemensamt nummer till vilket SOS Alarm kan koppla över.

” Samtal från deprimerade personer kommer ofta till 112 på kvällar och nätter, med viss koncentration till långhelger.

Samtal från en annan viss kategori personer kan vara ganska krävande. De tycker att samhället ska ställa upp för dem. De vill ha en ambulans eller bli kopplade till polis, en del kräver kontakt med socialjour, som ju oftast inte finns, andra vill bli kopplade till psykjournottagningar eller namngivna personer, vänner eller släktingar.

En annan kategori samtal kommer från personer som är ytterligt lågmälda, desorienterade, ”tysta” och besvikna. De kan inte sova, har inga vänner eller släktingar. De har inga pengar och många finns i riskzonen för självmord.

SOS-centralen i Norrköping

Sju frågor till SOS-centralerna om...

...psykisk ohälsa

Hur många samtal per dygn knyter an till psykisk ohälsa?

Kroniskt sjuka ringer regelbundet varje dygn. Även anhöriga och vänner ringer och det är inte sällan psyk/missbruk med i bilden. Omfattningen kan variera. Främst är det på kvällar och helger samtalen kommer.

...sjukfallen

Kan samtalen delas upp i underkategorier som t ex kroniskt sjuka eller akuta tillstånd, som t ex depression eller suicid?

Det är många som ringer ofta och som är ensamma och ledsna. Alla kategorier är representerade. De flesta är kroniskt sjuka av psykiska besvär. Men akuta tillstånd av depression är vanligare.

...hjälpinsatser

Har SOS Alarm möjligheter att hjälpa till?

Samtalen kopplas till de resurser samhället ställer till förfogande. Jourhavande präst, psykiourmottagningar och kommunernas mycket bristfälliga socialjour. En del samtal går också till polisen som förmodligen använder sin rätt att koppla in socialjour via sk myndighetsjour. I viss mån kan det bli en pratstund, men det är inte alltid det finns tid till det. Möjligheterna är således begränsade. Samtalen kan bli långa och påverka annan trafik negativt.

...omöjliga fall

Vilka situationer är svårast?

När SOS-operatören kopplar till psykiatri som har ont om tid eller misstänker drogmissbruk blir samtalet kort. Då ringer personen 112 igen och hamnar hos oss.

Maktlösheten. SOS Alarm har ingen hjälpakut. Självordssituationer är svårast att hantera och att efteråt bearbeta.

...samarbete

Hur fungerar SOS Alarms relationer till ansvariga vårdorganisationer och hur kan de bli bättre?

Den fungerar tillfredsställande idag men skulle kunna bli bättre om det blev en bredare uppslutning bakom hanteringen av deprimerade människor. Oftast är det många inblandade i det enskilda fallet men ingen har helhetsgreppet.

...samverkan

Vilka andra organisationer kan SOS Alarm repliera på idag utanför den egna organisationen?

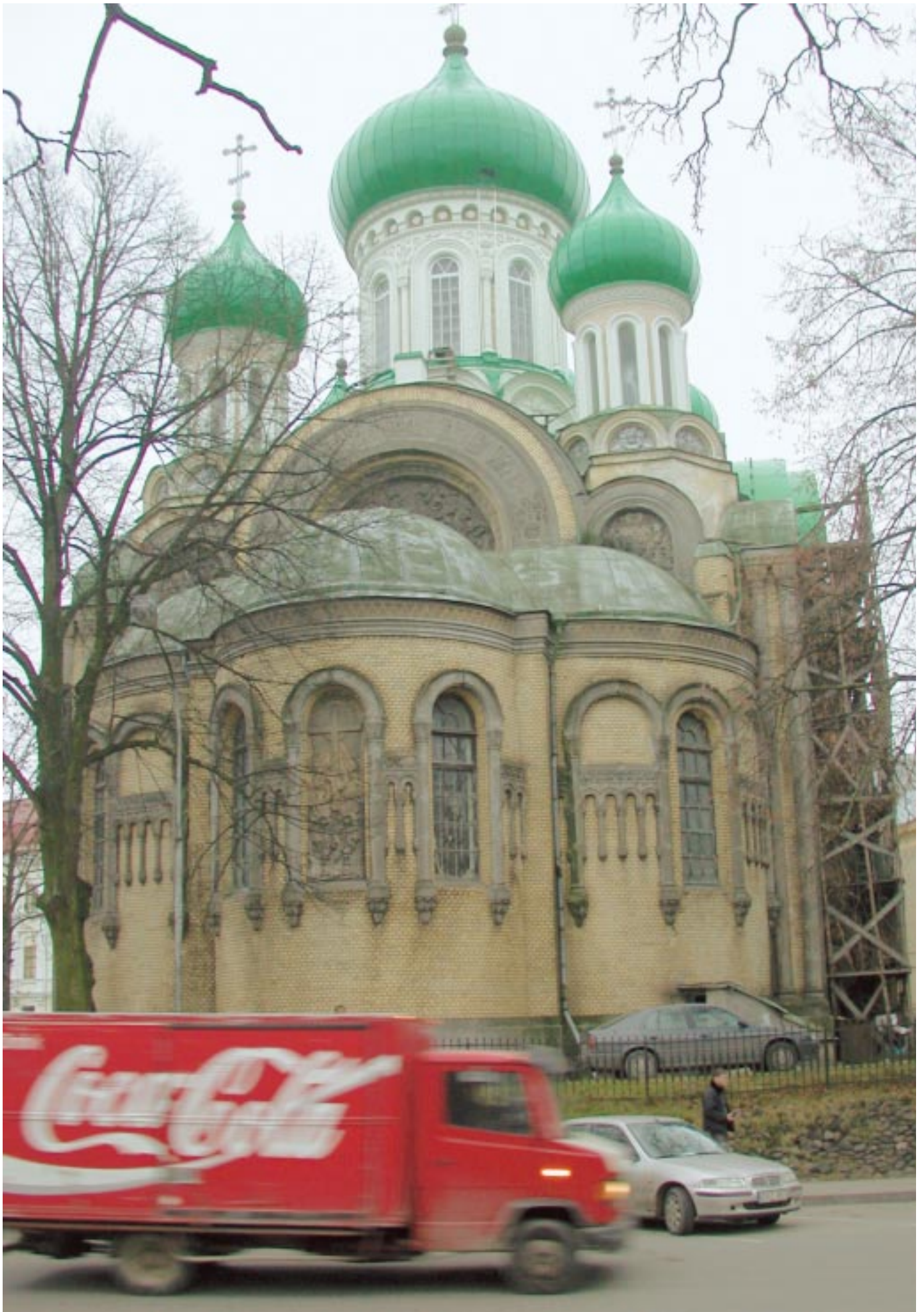
Framför allt Kyrkan men också Jourhavande medmänniska eller Nationella Hjälp linjen. Men bemanningen av andra telefonjourer är ojämn över landet. På många ställen finns ingen representation överhuvudtaget.

...SOS Alarm

Vilken roll skulle SOS Alarm kunna ha i en förstärkt samhällsorganisation för psykiatrifrågor?

Utan tvekan en ökad roll men det kräver ett omfattande "hjälpnätverk" att samarbeta med och förmedla samtal till. En jourfunktion som kan förmedla samtal vidare till olika typer av hjälpplänare. SOS Alarm måste följa utvecklingen med utbildningsinsatser, för den operativa personalen. Utbildningen bör handla om olika psykiska sjukdomar samt på vilket sätt SOS Alarm lämpligast kan erbjuda denna patientgrupp hjälp.

Sammandrag av en enkät till SOS-centralerna om psykisk ohälsa och nödnumret 112

112 till nya EU-länder

Väst möter öst

3-5 december genomförde Eurobaltic-projektet sin tredje 112-konferens i Litauens huvudstad Vilnius under ordförandeskap av Ulf Bjurman från Statens Räddningsverk. Vid konferensen deltog ett 80-tal representanter från bl a Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Tyskland. Sverige representerades av bl a Ulf Bergdahl från SOS Alarm.

Text och foto: Kjell Åkerlund

Bakgrunden till 112-konferenserna är att de baltiska staterna och Polen i år ska bli medlemmar i EU och följaktligen måste få ordning på sin 112-hantering. Sverige har en aktiv roll med Räddningsverket som ansvarig myndighet med stöd från SOS Alarm.

– Med vår långa erfarenhet och centrala roll som nationell larmfunktion i Sverige har SOS Alarm en viktig roll att spela när det gäller införandet av 112 i de nya EU-staterna, säger Ulf Bergdahl.

Under konferensen framhöll Ulf Bjurman, Räddningsverket, vikten av "The Northern Dimension" inom EU. Mot bakgrund av den tidigare politiska situationen i vissa av ansökarländerna pekade han också på skillnaden i innebörd mellan "security" och "safety", där det första begreppet för tankarna till statens säkerhet medan safety står för att medborgarna ska känna sig säkra och trygga. SOS Alarms devis "För ett tryggare samhälle" träffar i detta avseende mitt i prick!

En modern nationell larmcentral

I värdlandet Litauen pågår nu arbete med en pilotlarmcentral på huvudstaden Vilnius huvudbrandstation med kapacitet att hantera 112-anrop samt utalarmering av brand- och räddningstjänst, polis och ambulans. Den tekniska utrustningen har levererats av tyska Siemens. Efter utvärdering av detta projekt tas beslut om en sammanhållen nationell 112-organisation.

– De har klarat av "sektorskampen" och har nu en gemensam försöksverksamhet som förmodligen kommer att utvecklas till att täcka hela landet,

säger Ulf Bjurman. De har höga ambitioner och ser ut att kunna lyckas väl.

Räddningstjänsten driver också en relativt modern nationell larmcentral med PC-stöd i windowsmiljö för samordning av större räddningstjänsthändelser i landet.

Goda intentioner

Den nationella polisorganisationen i Litauen driver sedan år 2000 en larmcentral med en samordnande uppgift. Centralen har ca 400 ärenden per dygn avseende bl a internationella brott som narkotikasmuggling och ekonomisk brottslighet samt samverkan med Interpol. Centralen arbetar med PC-stöd i windowsmiljö. Utrustningen för tele- och radiokommunikation är dock inte integrerad med data- och beslutstödssystemet.

Ambulansorganisationen i Vilnius driver en larmcentral vars verksamhet är samordnad med en lokal sjukvårdsupplysning som är bemannad med läkare och sjuksköterskor. Denna larmcentral dirigerar samtliga ambulanser i Vilnius med stöd av vanliga telefon- och kommunikationsradiosystem. Ett kriteriabaserat system motsvarande SOS Alarms Medicinska Index används för inkommande ärenden. Verksamheten saknar dock databaserat informationsstöd.

– Litauen har nu hittat en lösning där åtminstone brand- och räddningstjänst samt polis samverkar, säger Ulf Bergdahl. Och det finns goda intentioner att även få med sjukvården i bilden. Ur min synvinkel måste de välja den vägen.

– Syftet med 112-konferenserna är att vägleda genom erfarenhetsutbyte de länder som ska bli medlemmar i EU i införandet och tillämpningen av 112-numret, säger Ulf Bjurman, Räddningsverkets "senior advisor" i internationella frågor och ordförande vid konferensen i Vilnius.

Ulf Bjurman, Räddningsverket

"Viktigt att blivande EU-länder bygger upp sin larmmottagning"

– Syftet med 112-konferenserna är att vägleda genom erfarenhetsutbyte de länder som ska bli medlemmar i EU i införandet och tillämpningen av 112-numret, säger Ulf Bjurman, Räddningsverkets "senior advisor" i internationella frågor och ordförande vid konferensen i Vilnius. Det är viktigt att de kan uppfylla de krav som EU ställer på hur 112-numret ska hanteras.

– Att dessutom representanter för Kaliningrad medverkade beror på att det området, liksom Sankt Petersburg, gränsar mot Östersjön. Kaliningrad är en enklav som snart ligger innesluten i ett utvidgat EU. Därför är det viktigt för EU att Kaliningrad ges möjlighet att hänga med i utvecklingen.

Ulf Bjurman förklarar vikten av att man får till stånd ett samarbete så att människor lättare kan åka mellan östersjöländerna och använda 112. Dessutom är det viktigt att räddningstjänsterna i regionen utvecklas så att de kommer på likvärdig nivå och därmed kan erbjuda samma säkerhet för medborgarna.

– Ett av de legala krav som ställs för att komma med i EU är att de blivande EU-länderna runt Östersjön bygger upp sin larmmottagning så att man i dessa länder kan nå hjälpmyndigheterna och få hjälp i en nödsituation. Sedan kan naturligtvis tillämpningen bli mer eller mindre fullständig.

– I EU är det nu Finland, Sverige och Danmark som tillämpar 112 fullt ut, säger Ulf Bjurman. Vi hjälper gärna till så att våra grannländer kommer på samma nivå och vi kan se att de är på god väg. Estland har t ex kommit mycket långt.

Vilket är det största problemet när det gäller att införa 112?

– Det handlar främst om ekonomiska svårigheter. Blivande EU-länder kan utnyttja de nordiska erfarenheterna, men det kostar mycket pengar att införa ett komplett system på kort tid. Hur den ekvationen ska gå ihop är svårt att säga, men på lång sikt tjänar man på att ta hela steget på en gång.

– Andra problem hänger samman med svårigheterna att få olika samhällssektorer att samverka. Men även i Sverige har vi fått arbetat hårt för att utveckla ett tvärsektorielt samarbete och vi har ju som bekant fortfarande en hel del kvar att göra inom det området. Varje sektor har sitt ansvar och måste kunna redovisa att den fullgör sina skyldigheter.

Ulf Bjurman menar att Sverige har fått en särskild roll i samarbetet med de baltiska staterna och Polen. Ända sedan deras befrielse har Sverige samarbetat mycket med dem och har också finansierat många insatser för att bygga upp deras nationella administration inom t ex räddningstjänst, polis och kustbevakning. Därför är också deras känsla av samhörighet med Sverige stor.

Innebär det att Sverige även spelar en speciell roll i samarbetet kring 112-numret?

– Östersjösamarbetet inom räddningstjänstområdet leds av Polen, men vi finns med i en styrgrupp och det är Sverige som har skött kontakterna med EU.

Berith Engström, Räddningsverket ”Projektet ska ge bättre räddningshjälp kring Östersjön”

Berith Engström på Räddningsverket i Karlstad är koordinator för Eurobaltic-projektet, som syftar till att förbättra räddningstjänsten i området kring Östersjön. EU har via tre fonder – INTEREG III, TACIS och PHARE – avsatt pengar för detta arbete inom de gamla och nya medlemsländerna, men även för länder som gränsar till EU.

– För EU är det lika viktigt vad som händer på andra sidan gränsen. Kaliningrad gränsar också till Östersjön och är alltså minst lika viktigt som de andra områdena. Om det sker en olycka i Kaliningrad så riskerar EU:s medlemsländer runt Östersjön att påverkas i allra högsta grad.

– Därför syftar arbetet till att bygga upp ländernas kunskaper om t ex oljeutsläpp till havs. Om inte de själva kan ta hand om ett sådant så drabbar det

förr eller senare även deras grannländer – inklusive Sverige. Det finns alltså ett egenintresse även för oss att stödja detta.

Kommer det att bli fler Östersjö-möten kring hanteringen av 112-samtal?

– Inom Eurobaltic-projektet kommer det att vara ett möte till i Finland nu i vår och förhoppningsvis även ett i Kaliningrad nästa år.

Har Sverige någonting att lära av de andra

Östersjö-länderna när det gäller 112-hanteringen?

– Absolut. Estland är långt framme och Litauen kan luta sig emot andra länders erfarenheter och plocka ihop det bästa systemet.

Ulf Bergdahl, SOS Alarm ”Vi stöttar utvecklingen i de baltiska staterna och Polen”

– Uppdraget att medverka i Östersjö-samarbetet kommer från SOS Alarms bolagsstyrelse, där ägaren Staten tycker att vi, liksom andra delar av det svenska samhället, ska vara med och stötta utvecklingen i de baltiska staterna och Polen, säger Ulf Bergdahl på SOS Inter.

– Efter 30 år i branschen sitter SOS Alarm inne med mycket kunskaper som bör vara användbara. Vi kan ställa upp med know-how och utbildning på konsultbasis. Om fler länder väljer samma eller liknande tekniska system som vi kan de dessutom vara med och dela utvecklingskostnaderna.

Är det några stora skillnader mellan det tekniska system som SOS Alarm håller på att införa och det system som bl a Litauen har valt?

– Det finns vissa skillnader i tekniska lösningar, men strategiskt och funktionellt så tycker jag att vi arbetar på ungefär samma sätt: moderna växlar, integrerad radio och annan kommunikationsutrustning samt ett kvalificerat datorstöd. Däremot är den kunskapsbank som våra erfarna och skickliga SOS-operatörer utgör en unik tillgång.

På vilket stadium befinner sig de baltiska länderna jämfört med Sverige?

– De kommer mycket snabbt. Samtidigt befinner de sig i samma situation som vi har varit och delvis fortfarande är i. De har sina organisatoriska hjulspår och frågan är väl vilka som vill vara "värst" – räddningstjänsten, polisen eller sjukvården. Alla vill profilera sig och inte gärna inordna sig i ett "triumvirat" eller under någon annan funktion.

Kan man tänka sig ett framtida utbyte mellan SOS Alarm och de andra länderna?

– Ja, Litauen utbildar redan sina 112-operatörer på en av räddningsskolorna i Sverige och jag tror att det finns mycket know-how i Finland, som har kommit mycket starkt de senaste åren med sin satsning på Nödcentralverket. Estland ligger också långt framme och Lettland och Litauen kommer snart efter. Polen har en jätteuppgift framför sig, men det är ett spännande land och en stor marknad med sina nästan 40 miljoner invånare.

Estland

Estonian Rescue Board (ERB), som motsvarar svenska Räddningsverket, har startat fyra 112-centraler för brand och räddning samt ambulans. Våren 2001 fick ERB i uppdrag att undersöka om även alarmering av polis bör ske via 112-centralerna. I samarbete med huvudstadskommunen har den central som betjänar Tallinns ca 600 000 invånare infört ett särskilt informations- och felanmälningsnummer – 1345. Vidare har Estland i samarbete med Ericsson kommit långt när det gäller lokalisering av mobilsamtal.

Polen

Polen har idag tre nödnummer: 997 till polis, 998 till brand och räddning samt 999 till ambulans. Vidare finns en fungerande 112-funktion som främst bygger på vidarekoppling. För framtiden planeras en 112-lösning som integrerar larmnumren 112, 998 och 999 medan 997 får leva kvar som eget nummer inom polisen. Arbetet lär dock ta tid eftersom det idag finns 335 distriktcentraler, 16 provinsiella koordineringscentraler och två nationella centraler för brand och räddning.

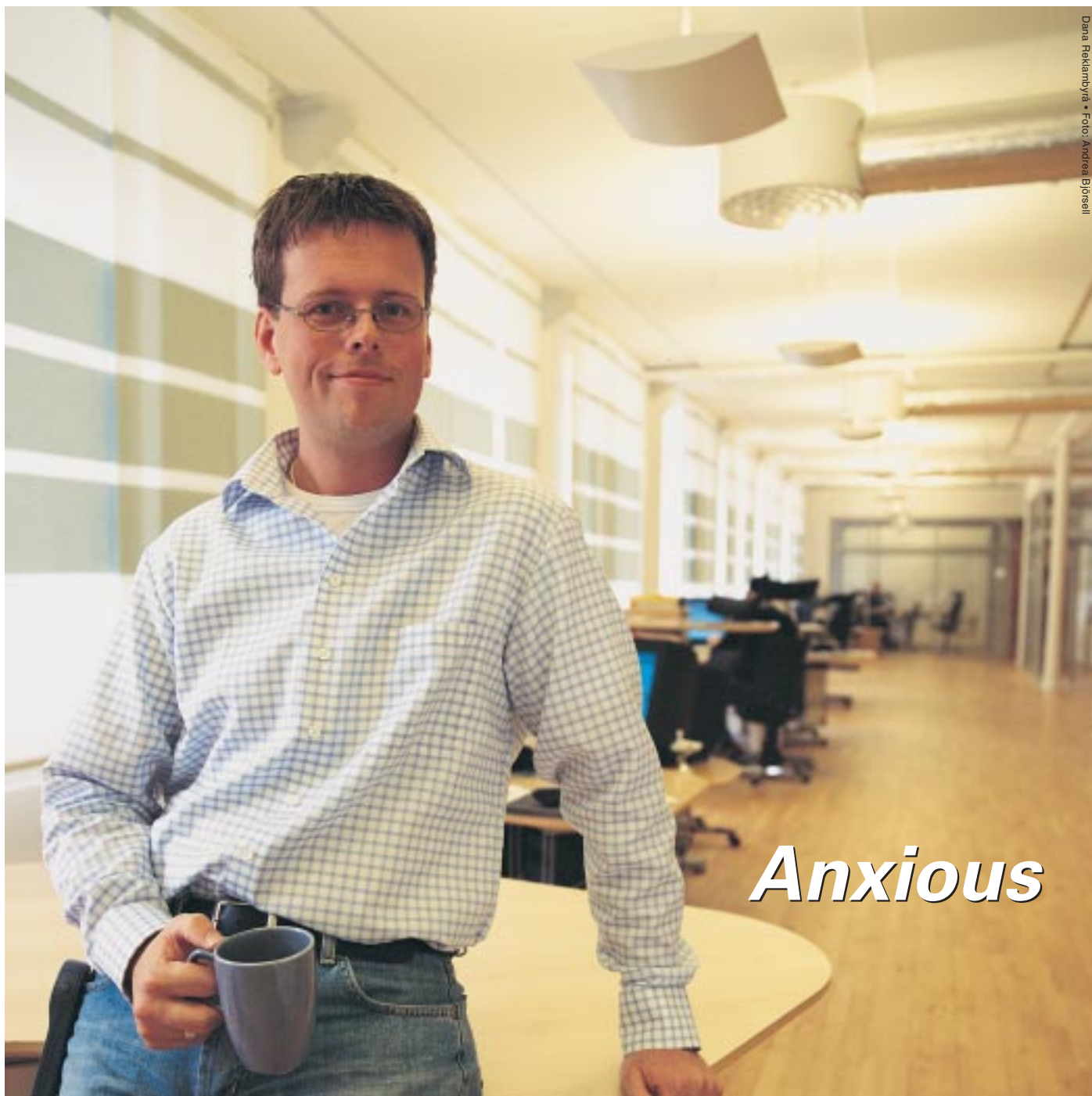
Ryssland

Ryssland, som gränsar mot Östersjön i både Kaliningrad och Sankt Petersburgs-området, har fyra nödnummer: 01 för brand och räddning, 02 för polis, 03 för sjukvård och 04 för organisationen för gasförsörjning av fastigheter. Det finns dock vissa planer på att skapa en nödnummerfunktion via 112. Redan under 2004 planeras dock ett nytt system för den ryska östersjöenklaven Kaliningrad, där fö en särskild 112-konferens planeras till början av 2005.

Lettland

En nationell arbetsgrupp söker sedan i somras efter en rikstäckande 112-lösning som inbegriper ambulans, brand- och räddning samt polis. Viss mottagning av 112-samtal till brand- och räddningstjänst sker idag på en larmcentral med PC-stöd och separata tele- och radioväxlar vid en av huvudstaden Rigas bibrandstationer. Från denna larmcentral kan samtliga landets brandstationer kontaktas via ett kommunikationsradionät som tillhör inrikesministeriet. Under 2003-04 medverkar SOS Alarm som konsult i ett pilotprojekt rörande uppbyggnad av en larmcentral för ambulans i Rezekne i sydöstra Lettland nära gränsen till Vitryssland.

Anxious

1996 – fem datastudenter på Högskolan i Borås prövar sina kunskaper i ett sommarprojekt för några kunder.

Nu 23 personer som arbetar med webbaserade informationssystem för bland andra Samhall, MQ, Isaberg Rapid, ABF, Telenor och Akzo Nobel.

”Hela vår verksamhet är digital. Det skulle vara katastrof om det vi skapat försvann. I huset finns också vårt webbhotell med plats för drygt 200 företag, plus servrar som kunder placerat här.

Säkerhet för oss handlar i första hand om backup där kravet är att lagra material på minst två ställen.

I fastigheten finns ett centralt brandlarm och eftersom vi ligger i markplan med 30 stora fönster har vi glaskrossensorer på alla rutor. Dessutom rörelsesensorer i lokalerna plus extra skydd i och utanför serverrummet.

Som extra säkerhetsåtgärd har vi byggt in en spärr, som gör att vi inte kan låsa och lämna lokalerna innan serverrummet är larmat.

Vi har valt Multicom som larmförbindelse mellan oss och larmcentralen”.

Fredrik Logenius, 31.

VD och delägare i Anxious AB i Borås.

PS. På www.multicom-security.se hittar du namn och adress till mer än 300 kvalificerade larmföretag över hela landet. Alla kan Multicom. Du kan också ringa **0200-284 284** och få uppgift om närmaste larmföretag.

 MULTICOM
G Ö R   D I T T   L A R M   S Ä K R A R E

Kompetens för ett tryggare samhälle.

För SOS Alarm är det systematiska kompetensutvecklingsarbetet ett kärnvärde och tillika en förutsättning för att kunna svara upp mot vår förpliktande affärsidé – vi utvecklar, erbjuder och utför tjänster för ett tryggare samhälle. Därför är vi extra stolta att ha blivit utsedda till Årets Kompetensföretag 2002.

Vi arbetar med betydligt fler tjänster än 112.

Mest kända är vi för vårt ansvar för nödnumret 112 men vi arbetar inom fler tjänsteområden. Erfarenhet och kompetens från ansvaret för nödnumret 112 gör att vi kan erbjuda en lång rad andra tjänster för ett tryggare samhälle. Våra uppdragsgivare är bland annat stat, lands-

ting, kommuner och företag men också privatpersoner köper tjänster av SOS Alarm. Det handlar bl a om trygghetslarm för äldre och mottagning av inbrottslarm, brandlarm, personlarm, visuell övervakning, transportlarm samt kris- och katastrofhjälp vid större händelser. Resultatet av att ta våra tjänster i anspråk är mervärden i form av ökad trygghet och långsiktig värdetillväxt. Detta åstadkommer vi genom vår unika SOS-kompetens, våra medarbetare och genom att vi behärskar avancerad teknik, samt vår förmåga att samverka runt säkerheten i Sverige.

Vill du läsa mer om SOS Alarm gå in på www.sosalarm.se eller ring 020-24 07 00.